

Domoljub

V Ljubljani 25. novembra 1942-XXI

55. Štev. 48

Kaj je novega?

Ko kuješ svoj značaj

Hoteti moraš!

Kdor hoče v svojem življenju kaj velikega doseči, mora imeti voljo, močno voljo. Močna volja je najbolje sredstvo za doseg velikih uspehov v življenju.

Ce vidiš kje podoba velikega moža, kaj bi mu najbolj primernega zapisal pod njegovo sliko?
— »Hotel je!«

Svetega Tomaža Akvinskega je vprašala njegova sestra: »Kaj moram storiti, da se zveličam?«
Njen sveti in veliki brat, ki je čast in slava katoliške Cerkve še dandanes, ji je kratko odgovoril: »Hoteti moraš!«

Vsi veliki možje, kar jih je človeštvo kdaj imelo, so bili vsi možje velike in močne volje. Z voljo pa je tako, kakor s telesnimi mišicami. Kdor hoče trajno imeti močne in krepke mišice, jih mora vedno vaditi. Kdor se telesno poleni, mu kmalu splahnejo tudi mišice in z njimi telesna moč. Prav tako je z voljo. Neprestano jo moraš uriti, sicer se je loti sušica in slabost.

Voljo, ki je zaradi pomanjkanja vaje že oslaba, jo treba spet zdraviti. Že staroveški grški modrijan je svoje učence po načrtu vadil, kako naj goje svojo voljo. Tako so morali večkrat molče prenašati telesne nezgode in včasih so dobili za nalogo, da so morali dolge tedne kar molčati. Kako velike zasluge bi si dandanes za vse pridobil tisti mož, ki bi dandanes hotel ustanoviti kako tako šolo za vzgojo človeške volje!

Svojo voljo poskušamo lahko na tri načine:

Močne volje je treba, da se kakoli reči, ki jo imamo radi, odpovemo.

Nič manj premagovanja nas ne velja, če hočemo kako stvar, ki nam ni ljuba in prijetna, do konca izvesti. V tem se učimo biti vztrajni.

In končno: Prav nič prijetno ni, lotiti se kake neprijetne naloge.

Šolanje naše volje pa ne more pri vseh ljudeh biti enako, saj smo si ljudje tako različni. So ljudje, ki bi se vsak dan radi lotili kake težke stvari. Ti se morajo vaditi v zmrznosti in odpovedi. Saj poznate svetopisemskega Samsona, ki je bil tako močan, da ga je ves tedanji svet občudoval. Ta orjak pa se ni znal ustavljati zapeljivi Dalili.

Drugi ljudje so spet mirni, tibi in sanjavci. Take boš lahko pripravil, da se bodo kakemu dejanju odpovedali, mnogo težje pa jih boš pripravil, da bi se česa velikega in težkega lotili. Te je treba s te strani šolati in jim voljo utrjevati.

So pa tudi ljudje, ki so polni veselja in ki jih boš takoj pridobil za vsako še tako težko nalogo. Ko pa so se je lotili, se svojega dela kmalu naveličajo. Te je treba vaditi, da vztrajajo.

Nad šolo, kjer se šola človeška volja, bi bile treba napisati: Odpovej se! Vztrajaj! Loti se!

**Za Miklavža izide »SLOVENCEV KOLEDAR« — Zanimiv in bogato ilustriran — Obsegal bo nad 200 strani
Kot barvana priloga »Ženimo na pašo« (družabna igra) — Štane samo 20 lir — Naročite ga že sedaj!**

Vojni dogodki preteklega tedna

Italijanske motorizirane kolone ob Donu.

Italijanske in nemške čete so se izkrcale v Tunisu

V odgovor na ameriško-angelsko kršitev evobodnega francoskega ozemlja so se italijanske in nemške čete izkrcale v Tunisu, kjer branijo neodvisnost teh zemelj. Naj slede vojna poročila o vojnih dogodkih na afriških tleh.

Italijansko vojno poročilo od 16. t. m. št. 905 poroča: V soglasju s francoskimi civilnimi in vojaškimi oblastmi so se italijansko-nemške čete izkrcale v Tunisu. — Premiki naših čet na Korziki in v južni Franciji se dopolnjujejo. — Italijanski bombniki so napadli letališča v Severni Afriki. Šest sovražnih letal je bilo sestreljenih v zraku. — Osebe, ki so se včeraj erditi borile s sovražnimi enotami v Cirenajki. — Preteklo noč so angleška letala znova bombardirala Genovo.

Vojno poročilo št. 906 od 17. novembra poroča: Včeraj so bili v Cirenajki erditi boji med Derno in Bengazijem. Pri napadu naših lovcev na neko po sovražniku zasledeno letališče v francoski Severni Afriki je bilo nekaj letal na tleh zažganih. — Ob alžirskih obalah je skupina italijanskih torpednih letal napadala močno zavarovano sovražno spremiljavo ter potopila dva srednje velika parnika. — Naša podmornica pod poveljstvom poročnika bojne ladje Forni Karla si je izsilila vdor v sidrišče pristanišča v Boni ter je s topovi hudo poškodovala veliko sovražno trgovsko ladjo.

Vojno poročilo št. 907 od 18. t. m. poroča: V spopadih med motoriziranimi oddelki zahodno od Derna je bilo uničenih nekaj sovražnih oklepnih vozil. — Nemški lovci se so nad alžirskimi obalami zapletli v boj sovražna letala, ki so jih 5 sestrelili.

Vojno poročilo št. 908 od 19. novembra poroča: Premiki italijan-ko-nemških čet v Cirenajki se redno razvijajo. — Čimkoviti so bili nastopi proti delovanju angleškega letalstva. — Ob libijskih obalah so nemški bombniki ponovno zadeli eno lahko križarko in en rušilec. — V francoski Severni Afriki so osne skupine napadale sovražne sile na pohodu ter letališča. — Sovražna letala so to noč izvedla napad na Torino. Zadržanje prebivalstva je bilo mirno in disciplinarno.

Vojno poročilo št. 909 od 20. novembra pravi: Na bojišču v Cirenajki je bilo v ogledniških spopadih uničenih nekaj oklepnih sovražnih vozil. — Na področju Agedabije so bile ujete posadke sovražnih letal, sestreljenih od našega protiletalskega topništva. — Naši bombniki so večkrat napadli angleško-ameriške ladje v pristaniščih francoske Severne Afrike.

Velike angleško-ameriške pomorske izgube v Afriki

Dne 16. t. m. je Italijansko vrhovno poveljstvo izdalo tole posebno vojno poročilo.

Italijanska in nemška letalska ter pomorska sila je v tesnem sodelovanju v boju ob obalah severne francoske Afrike, ki je trajal več dni, dosegla že velike uspehe.

14 prevoznih ladij s skupno 102.000 tonami je bilo zatrdno potopljenih. 1 petrolejska ladja ka-

kih 10.000 ton je bila torpedirana in je ostala v plamenih, 7 drugih prevoznih ladij s skupno 71.000 tonami pa je bilo hudo poškodovanih, da je treba računati s njihovo izgubo.

Nasprotnik je torej izgubil skupno za 183.000 ton trgovskega brodovlja, vrh tega pa je bilo 35 drugih parnikov s skupno 234.000 tonami hudo poškodovanih. Od vojnih enot pa so bile potopljene tri križarke in 4 rušilce ter stražne ladjice, zadete in poškodovane pa so bile 1 bojna ladja in 3 letalonosilke, od teh ena letalonosilka prav hudo; poleg tega je bilo še poškodovanih 14 križark in velikih rušilcev. 7 rušilcev in stražnih ladij, skupno 89 vojnih ali trgovskih enot je torej bilo ali uničenih ali poškodovanih v neusmiljenih napadih, v katerih so med 7. in 13. novembrom nastopile italijanske in nemške letalske in pomorske sile v zahodnem Sredozemlju. Bitka se nadaljuje.

Hudi boji na Kavkazu in v Stalingradu

Nemško vojno poročilo ob 16. t. m. poroča o hudi in uspešnih bojih na Kavkazu ter novih uspehih v Stalingradu. Dne 17. t. m. pravi nemško vojno poročilo, da so nemške čete pri Tuapseju in ob gori Elbrus spet zavzele več novih sovražnih postojank. — Dne 18. t. m. pravi nemško vojno poročilo, da je severovzhodno od Tuapseja sovraž-

na skupina hotela izpasti iz obroča, da pa je bila potolčena. Pri Alagirju pa so romunske čete Ruse vrgle nazaj v gorovje. — Nemško vojno poročilo od 19. novembra poroča o velikih uspehih na Kavkazu in ob Donu, kjer so romunske čete zavržile več sovražnih napadov. Pri Volhovu, kjer sovražnik skuša napadati, je bil po štiridnevni krvavi boji vržen nazaj. — Dne 20. novembra poroča nemško vojno poročilo, da so nemške čete v zahodnem delu Kavkaza vrgle sovražnika nazaj ter da so prav tako spodleteli sovražni poskusi pri Alagirju. V Stalingradu so nemške napadalne čete zavzele nekaj novih hišnih skupin. Sovražni protinapadi so se ponavljali. Na donskem bojišču so se nemške in romunske čete držale proti močnim sovražnim napadom.

Velike ameriške pomorske izgube v Tihem morju

Japonska vojna poročila poročajo o uspehih velike tretje bitke ob Salomonskih otokih. Prva je bila kmalu v začetku vojne, druga v začetku avgusta. Takrat je Amerika izgubila pri otoku Guadalcanar mnogo svojega brodovlja. Od 12. do 14. novembra pa je zadivila tretja bitka, o kateri poroča japonsko vojno poročilo, da so Amerikanci izgubili v njej 8 križark, 4 do 5 rušilcev in 1 prevožno ladjo. Letalstvo pa je vrh tega še sestrelilo 63 letal. Od 7. avgusta je v teh vodah Amerika izgubila 54 vojnih ladij, med njimi eno oklepno, 5 letalonosilk, 22 križark, 15 rušilcev, 9 podmornic ter še mnogo drugih vojnih ladij. Japonske izgube so mnogo manjše.

Najlepša knjiga letošnjega leta bo »Slovenčev koledar«

Konec svobodne Liberije

Po nedavni zasedbi afriške republike Liberije so Zedinjene države izsilile od vlade liberijske republike, da je priznala ameriški dolar na področju republike kot zakonito plačilno sredstvo. Ta ukrep kaže, da zasedba Liberije od strani Združenih držav ne bo samo začasna, seveda pod pogojem, če ne bodo sile Osi tudi Amerikancem pomešale račune.

Bolgarski izvoz v lanskem letu

Zveza bolgarskih kmetijskih združenj je dosegla v lanskem letu nad 10 milijard prometa. Izvozila je 6 milijonov kg sadja, sočivja in mezge v vrednosti 100 milijonov levov, nadalje za 150 milijonov levov jaje, za 20 milijonov levov perutnine in še mnogo drugih kmetijskih pridelkov.

Na krovu italijanske vojne ladje, ki straži Sredozemsko morje.

Strašne žrtve komunistične pobesnelosti

Komunistično divjanje na Trebelnem

Na Trebelnem so komunisti imeli že pred božičem sestanke v Čužnji vasi. Takrat si še niso upali na dan s pravim imenom, govorili pa so o razlastitvi premoženja, o skupnih kuhinjah in o svojem »osvobodilnem« program. Da bi ta »program« lažje izvedli, so vas večkrat obkolili in prisilili vse vaščane, da so poslušali njihove propagandne govore. Glavni propagator je bil Nace Majcen iz Mokronoga, zvesto pa so mu pomagali tudi drugi — po večini sami mesni škriči in delomržeži. Ljudje so jih kmalu spoznali, bili pa so tako ustrahovani, da si niso upali niti črhiniti.

Že pred božičem je padla prva domača žrtev Maki Klemenčič, ki mu je kmalu sledil posestnik Barbo. Ta dva sta prva v procesiji smrtnih žrtev.

Komunisti so pridobili tri posestnike, ki so jim dajali zatočišča. Vse je bilo še zelo tajno. Šele 11. aprila, ko so zažgali Vidmarjevo hišo (ob tej priliki je bilo poleg Vidmarja in njegove žene ubitih še 10 komunistov), so se ljudje zavedli, da imajo komuniste v občini in celo med svojimi sosedi.

Odslej se nastopali komunisti kar javno. Pridobili so razne domače delomržeže in nemoralne tipe za svoje pomočnike, napovedali splošno mobilizacijo vseh fantov in jo tudi izvedli. Neradi so fantje odhajali v nevarno negotovost, pa so jih z lažnim orožjem in grožnjo smrti vlačili izpod domačega krova v hosto. Pri tem nasilnem delu sta se najbolj izkazala tolovaja Trlep France in Tomič Jože. Le s podkupovanjem in s skrajno pretokano zvijačo se je nekaterim fantom posrečilo, da so smeli ostati doma.

Po izvršeni mobilizaciji so začeli s svojimi zverinskimi metodami. Vsa pota in ceste so zaprli za promet prepovedali pod smrtno kaznjo vsako gibanje prebivalstva, pretili s smrtjo vsem, ki niso bili zanje, objavljali seznane oseb, katere bo treba pobiti, na javnih plakatih razglajali smrtno obsodbe in imena oseb, katere so drugod že pobili in dan za dnem vlačili na

morišče v gozdu Lukovnik ali grad Klevevi

Številne žrtve. 250 grobov je od Lukovnika do Klevev, pa tudi drugod najdete grobišča, ker so marsikatero žrtev likvidirali kar med potjo. Ime Lukovnik je narod prekrstil v slovenski grob. Le petje pijanih partizanov in njihovih priležnic po gostilnah jo je tu pa tam motilo. Ljubdije so blagorivali one, ki so umirali naravne smrti.

Razbojnik Železnik je dva moža kar sam ustrelil, ko ju je srečal.

Razumljivo je, da so tudi ropali. Izropali so pošto, grad Hmeljnik, Cretež, zidnico na Priči, pripravljali so se na ropanje domače branilnice in na razdelitev župnijskega posestva. Od naropane blaga so dali večinoma manj potrebnim, največji reveži pa niso dobili ničesar.

Ker je bilo zabranjeno vsako gibanje prebivalstva, je zmanjkalo soli, vžigalic, tobaka itd. Domače trgovine so izpraznili partizani, ki so plačevali z boni. Tudi živino so plačevali z boni. Če se je bon glasil za večjo vsoto, kot je bila žival vredna, je moral kmet dodati še denar. Bone so prodajali tudi za gotovino. Vendar so ljudje gospodarsko škodo kar lahko prenašali, ker so si z njo večali upanje, da jih ne bodo pomorili. Novic ljudje niso zvedeli prav nič, razen groznih in neresničnih, ki so jih partizani razširjali ustno in po svojem tisku, s katerim so vasi kar preplavljali.

Ko so drugod partizane že pregnali, jih je bilo dne 4. septembra na Trebelnem še vedno veliko. Imeli so namreč namen Trebelno prečistiti.

Takoj prvi večer je padla žrtev, za naslednje pa ni bilo več časa, ker je prišel na Trebelno močan oddelek vojske in legije naših fantov, ki sta komuniste pregnala.

Tako je bilo na Trebelnem. Ljudstvo se je kar oddahnilo, ko so dobili fantje orožje, da brani svoje domove in družine.

Šentviški mučenci

Hren Franc št., mizar in poverjenik katoliškega časopisa, tajnik Obrtne zadruge za višnjegorski okraj. Je umrl za svoje katoliško prepričanje.

Hren Franc ml., dijak 7. gimn. razr., ubit od komunistov samo zato, ker je pomagal v katoliških društvih.

Hren Stane je bil še otrok. Je prodajal knjige »Slovenčev knjižnice« partizani tudi njemu niso priznale.

Kastelic Tone, dijak osmošolec, je reševal fante, da bi jih komunisti ne bili ugrabili. Ponoči ga je ujeta partizanska patrulja in ga ubila.

Partizanski »raj« okoli Št. Jerneja

Lepo je bilo v Št. Jerneju v mirnih dneh. Marsikdo je v poletnih mesecih rad prišel k nam, da ogledal znamenitosti v Pletarjah in gradovih, šel na oddih na Gorjance in se poln najlepših vtisov vrnil domov s aklepom, da zopet ob prvi priliki obišče te kraje. Letos pa se je že spomlad spremenila šentjernejska dolina v pravi peklo: Še več so trpele in še trpe vasi pod Gorjanci. Ropali, strahovali, sadiščno mučili in morili so ljudi ko-

Urbančič Marita, tajnica Preveda, zelo vestno in pošteno delala, zato je morala umreti strašne smrti.

munisti pod vodstvom komandanta IV. partizanskega bataljona Pirkoviča Franceta in komandirja čete Valeta Maksa. Po nekaj mesecih sta si vzgojila še celo vrsto fantov, ki so bili v slepi pokorščini pripravljeni izvršiti vsak zločin, pa čeprav bi bil še tako grozen. Nekateri učenci bi ju kmalu še prekašali v svojem zločinskem divjanju.

Več oblast je imel v rokah in tudi danes se ne zgodi nič brez njegove volje domačin akademik Pirkovič Franc iz Št. Jerneja. Važno besedo ima pri vsem tudi njegov brat Rudolf. Med partizani je tudi njuna sestra Lini. Francetovo partizansko ime je Cort. Beseda je ruska, pomeni pa hudič. Da si je izbral to ime, je moral imeti za to razlog. Brez dvoma pa je hotel s tem pokazati svoje divje sovraštvo do Boga in vere in da je njegov cilj zatirati vero, preganjati Cerkev kot so to delali komunisti drugod po svetu. Tako tudi razumemo besedo, ki jih je izrekel v Maharovu: »Ljudje, če boste v cerkev hodili, bo vas vse hudič vzel.« Zato pa je tudi njegovo delo strašno. Koliko ljudi je po strašanem sadiščnem mučenju (na ognju s pretepanjem) obsodil na smrt, kolikim je bil tudi rabel sam, se točno ne bo moglo nikdar zvedeti. Gotovo je le, da je to število zelo visoko. Iz naše fars je odpeljanih in pobitih trideset. Koliko so jih od drugod pripeljali na Gorjance in koliko je dal pobiti partizanov on in pa njegov naslednik Ilija Badovinec iz Rosalnice, bo težko ugotoviti. Prav nič ni pretirana števila, če rečemo, da leži po Gorjancih do 200 trupel.

Že od nekdaj so bile v Št. Jerneju znane nekatere hiše kot komunistične, v sedanjih razmerah pa so se še bolj javno pokazale. Med take spadajo v prvi vrsti Pirkovičeva hiša. Doma je ležal neozdravljivo bolan inž. Pirkovič Ivo. Okrog njega se je zbrala družba šentjernejskih, pravih komunistov in simpatizerjev. Tu so bili pravi komunistični tečaj. Duhovno je vodil vse Pirkovič Ivo, vnanje akcije, kot raznašanje plakatov, agitacije, risanje komunističnih znakov, zbiranje fantov itd. so prevzeli njegovi bratje učitelj Zamljen, Počkal in drugi. Važno besedo je imel tudi Jereletov hlapec. Njegovo ime je neznano. Pojavil se je v Št. Jerneju po razpadu države kot hlapec v mlino pri Jereletu. Pod imenom hlapec se je laže skrival kot pravi komunist. Še več drugih šentjernejskih je vneto sodelovalo. Med te spadata Majzljeva študenta Dodo in Viktor. Z nabiranjem fantov je imel posebno srečo trgovec Maki Vale. To je bila najbogatejša hiša v Št. Jerneju, pa to svedela ni bila ovira, da ne bi bil Maki vsekoli voljna oseba pri komunistih. Da si je brez vere, pa lahko greš mednje. Če fanta ni mogel drugače pridobiti, ga je pa podkupil. Ko je prišel k njemu kupovat, mu je kar enostavno podaril, samo »da bo dobro stal zanj, kadar bo potreba«.

Drugod so partizani že imeli velike uspehe, ko so se tudi pri nas odločili, da nastopijo z akcijami. Dolga zima jim ni šla v račun. Najbolj ju našli so odšli v gozd 10. marca. Bilo jih je 16, vodila eta jih Pirkovič France in Vale Maki. Upali so, da se bodo po dveh mesecih vrnili kot gospodarji gradov, bogatih kmetij ali pa bodo dobili kakš

»Osvobodilni Fronti« so se pridružili tudi najtemnejši ljudje, da bi mogli sprostiti svoje zločinske nagone. Sallonski komunisti so lahko ponosni na lepo družino.

Za Miklavža izide

»SLOVENČEV KOLEDAR«

Naročite ga takoj po ugodnostni ceni 20 lir!

visoko službo, kot so jim voditelji obljubili. Šli so največji postopači, delomrzniki. Ponoči so se vračali na svoje domove, pobirali po vaseh plahte in obleke. Pobrali so marekije denar in morali so jim ljudje dati živila. Povsed so seveda zapretili s smrtno kaznijo, če bi kaj povedali, da so imeli ponoči nezaželeni obisk. Ponoči so imeli sestanke po vaseh in silili fante, naj gredo z njimi. Da bi jih čim več preslepili, se niso izdajali v začetku kot komunisti, govorili so le o osvoboditvi, kako bodo pregnali okupatorja in bomo sami gospodarji. Vsak stik z ljudmi so dobro porabili za agitacijo. Hvalili so se z uspehi drugod, ker jih doma niso mogli pokazati. Marsikoga so res preslepili, da je šel za njimi. Se več so jih pridobili z grožnjami. Nabralo se je tako več kot sto šentjernejskih partizanov.

Ko so bili še organizirani različni vaški odbori in upostavljene straže, je bila organizacija dovršena. Prišli so na dan s pravo barvo in povedali so na sestankih po vaseh, kakaj se borijo. Začelo pa se je preganjanje ljudi. Zdal je zmanjkal eden, zdaj drugi. Grozili so poštenim ljudem s smrtjo. Kmetje so jim morali staviti vee na razpolago. Bog varuj, da bi kdo kaj odrekal, tak je bil takoj sumljiv. Nobene nevolje ni smel nihče pokazati. Pošteni ljudje so imeli silen strah pred njimi. Možje in fante so se ponoči skrivali po kozolcih, po njivah in grmovju.

Da bi zabranili dovoz in izvoz, so partizani trikrat nagnali kmete, da so morali prekopati in z drevjem pregraditi cesto med Mokrim poljem in Ratečem. Vsakemu se je to zdelo neumno, a gorje mu, kdor bi se ustavil, da ne bi hotel iti na delo! V St. Jernej k službi bodi niso pustili ljudi. Prav tako so ovirali na vso moč pobožnost prvih petkov.

Najhuje pa je bilo, da so neprestano vodili dobre ljudi na zasliševanje, jih pretepali, mučili z ognjem in pobijali. Najhuje je bilo na koncu junija in v začetku julija, ko so pobrali po fari najboljše fante, jih obdoličili, da so člani bele garde. Vzeli so prav tedaj tudi g. kaplana Vinčeta Kasteleca. Kaplana in tri fante: Lujarja Jožeta, Krhina Antona in Gušina Janeza so uetirili v gorstu med Vodenicami in Rličem. Takrat so se ljudem odprle oči, da so spoznali cilje osvobodilne fronte.

Druge žrtve v naši fari so še: Prhne Jernej, Kupljenik Viktor, Zagorec Ana in Zagorec Jožef, Zaje Franc, šolski upravitelj v Čadrecih, občinski tajnik Setina Alojz, Zagorec Janez, Zagorec Marija in Vda, Makovec Anton, Nečimer Franc in Nečimer Alojzij (tu bivata kot begunca), Lisec mati in dve hčeri (begunce), Cvelbar Janez, Plantan, trije bratje Kromar, Znidaršič Alojzij, Kovačič Janez, Pavlenič Ivan, Frankovič Vinko, Gorišek Jožef, Klemež Martin.

Tolpa je morala živeti. Za živila so poskrbeli, da so morali ljudje plačevati davek v živilih. Po osem mernikov pšenice so morali dati nekateri kmetje. Seveda je bilo to vse premalo. Zato so morali ropati. Delno so izropali mnogo kmetov, popolnoma vse pa so pobrali Videtu na Zvabovem, g. županu Jordanu na Brezovici, Gregoriču, Frančiču, Bratkoviču, Prhnetu, Langerju na Prežeku, Škofu, Pavlinu, Zagorcu, Šimcu in Blatnikom.

Za eno skušnjo smo bogatejši. Slišali in brali smo, kako so divjali komunisti drugod po svetu, zdaj smo se na lastne oči prepričali, kako razdejanje prinaša brezbožni komunizem. Ozdravljeni bomo te boleznijo za vselej in nikdar se zanj ne bo nihče ogrevale, kdor ima kaj pameti. Kot drugod po pokrajini, tako so tudi tu partizani v razpadu. Prav te dni se jih je mnogo prijavilo in se še prijavljajo. Bili smo zapeljani, tako izjavljajo in krivdo vračajo eden na drugega.

Vsak nam sprajša svojo vest, koliko je kriv, da so se mogli ti zločini vršiti med nami. Bilo je mnogo sodelovanja pri vseh teh zločinih od strani vaških zaupnikov. Moreš imeti mirno vest glede vsega, kar se je godilo?

Žrtvi komunizma v Kompoljah

Partizanske republike v dobropoljski dolini že dolgo časa ni več, vendar se odkrivajo še vedno strahote partizanske etraboavlade in zločinete. Vaška straha na Vidmu hodi dan za dnem v gozdove in iz grobove številnih žrtev, da jih potem izroče v blagoslovljeno zemljo na farnem pokopališču.

V partizanskem taborišču nad Kompoljami, katerega so kmetiči fante pred dnevi popolnoma uničili, sta bila uetirjena kompolska trgovca **Mustar Stefan** in **Babić Franc**. Bila sta vzgladna moža-poštenjaka, med ljudstvom priljubljena. Ubili so ju zato, da so se lahko polastili njunega premoženja, ki ga lahko uporabljajo za nagrade morilecem nad

NAŠI VELIKI MOŽJE

Vatroslav Oblak

Poleg Stanislava Škrabca je skoraj istočasno deloval pri nas jezikoslovec Vatroslav Oblak. Bil je od Škrabca za dvajset let mlajši, saj se je rodil šele 1864, a je tudi izredno mlad umrl, že leta 1896, star komaj 32 let; torej že takrat ko je komaj začel svoje znamenito znanstveno delo in bi bili od njega dobili še mnogo del, pa mu je vse načrte preprečila kruta smrt.

Oblak je bil po rodu Celjan. V svojem rojstnem mestu je študiral gimnazijo, pa je ni tamkaj dokončal, marveč v Zagrebu, kjer je napravil zrelostni izpit leta 1886. Nato je odšel na Dunaj študirati na tamkajšnje vseučilišče slovenščino in primerjalno jezikoslovje evropskih jezikov. Njegov učitelj za slovenske jezike je bil veliki jezikoslovec Jagić. Pri njem je že po petih letih končal vse študije in 1891 napravil tudi doktorat. Nato pa je odšel v Solun študirati jezik v okolice tega mesta, kjer je zibelka znamenitih knjig in jezika, v katerem sta pisala sv. Ciril in Metod. Od tod se je napotil Oblak na dalmatinske otoke, da bi študiral tamkajšnje narečje. Leta 1893, pa je začel že s profesuro na slavistiki v Graecu: sprva je bil seveda samo začasno nastavljen. Prav takrat, ko bi bil nastavljen za stalno in za pravega profesorja pa ga je 1896 dohitela smrt in mu tako vzela veliko čast vseučiliškega profesorja za slovenščino.

Oblak je bil za jezikoslovje izredno nadarjen, saj vemo, da se je že v peti gimnaziji vnel za starocerkvenoslavski jezik svetih apostolov in za obravnavanje slovenskih narečij, ki so bila do takrat še zelo slabo raziskana. Že kot petošolec je bil tudi v ustinih in pismenih stikih z znamenitimi slovenskimi in slovanskimi jezikoslovci. Tako si je dopisoval s p. Stanislavom Škrabcem, s poljskim jezikoslovcem J. Baudouinom de Courtenavjem in drugimi. Na Dunaju pa je, kot rečeno, ustno izredno mnogo občeal s svojim učiteljem Jagićem, izdajateljem znamenitega arhiva.

Tudi pisati je že v gimnaziji začel najrazličnejše jezikoslovne spise, a takrat še ni nobenega objavil. Pač pa je vstopil v javnost kmalu, ko je zapustil Celje in se preselil v Zagreb. Posebno pa se je njegovo delo dvignilo in pomnožilo v času bivanja na dunajskem vseučilišču. Od tam se je oglašil s svojimi jezikoslovnimi prispevki v Letopisu Matice slovenske, v Ljubljanskem Zvonu in v znamenitem časopisu za slovansko stvar, pisanem v nemškem jeziku in nazvanem Arhiv za slovansko jezikoslovje. Povstetil se je predvsem raziskavanju slovenskega jezika v živi besedi ali naših narečij, pa tudi jezika v naših starejših pisateljih iz 16. in 17. stoletja. Iz teh študij je dognal, da se je slovenski jezik razvil v narečja v dobi od 10. do 14. stoletja. Da bi naša narečja še bolje spo-

znal, je začel potovati po naši zemlji in je obiskal: Belo Krajino, Koroško, Prekmurje, Vipavsko in Medmurje.

Najznamenitnejša Oblakova razprava je obravnavala slovensko sklanjo imen. Poleg te velike razprave pa je napisal tudi številne krajše članke o velelniku, o polpreteklem času, o polglasniku itd.

Poleg jezikoslovja se je Oblak pečal tudi z leposlovjem, ne sicer da bi bil sam pesnik, marveč kot književni kritik, ki je ocenjeval dela iz slovenske književne zgodovine. Tako je posebno globoko zjel oceno o veliki naši književni zgodovini tiste dobe: o Glaserjevi zgodovini slovenskega slovstva iz leta 1894.

Iz časov, ko je študiral v Solunu in okolici, je napisal svoje znamenite Macedonske študije. Tamkaj je zavrgel Kopitarjevo in Miklošičevo misel, da bi bil jezik sv. Cirila in Metoda doma v Panoniji in na Moravskem, marveč je dokazal — in to danes splošno velja — da sta sv. brata pisala v jeziku, ki sta ga poznala iz okolice svojega rojstnega kraja — Soluna. Enako je napisal Oblak več študij o bolgarskem jeziku, o hrvaščini — čakavščini na dalmatinskih otokih itd.

Oblak je po Škrabcu prvi pisal urejeno o vprašanih slovenske slovnic in slovenskega jezika, in sicer po temeljitem študiju slovenskih narečij v našem živem govoru in obenem iz našega pismenega ali knjižnega jezika starejših dob, vse to pa ob temeljitem primerjanju z drugimi slovanskimi jeziki. Še danes velja mnogo dognani, ki izvirajo od Oblaka, ker jih ni napisal kot njegovi predniki — razen Škrabca — kar na slepo, marveč po temeljitem razmišljanju in študiranju. Če bi ga ne bila tako mladega pobrala smrt, bi nam bil napisal prav lepa poglavja iz zgodovine slovenskega jezika. Pa tudi to, kar imamo izpod njegovega peresa, mu dela veliko čast, kaže njegovo zrelost in ga uvršča med naše najpomembnejše raziskovalce slovenskega jezika.

Čudna ura Marije Stuart

Nekdanja angleška kraljica Marija Stuart je naročila pri nekem urarju zuro mrtvaške glave, ki naj bi govorila o minljivosti časa in človeškega življenja. Ura je bila velika kakor mrtvaška lobanja. Izdelana je bila iz pozlačenega srebra. Na željo lobanje si videl prispodobe smrti, koso in steklo, na katerem si lahko razbral ure. Kolesje ure je bil posnetek možganov in zaprt v srebrno hišico. Delovalo je ob enem kot muzikalno uglasbeno igra zvonov, med tem ko je številčnica predstavljala nebo. Na zadnjem delu glave je bil upodobljen čas — uničevalec vsega.

lastnimi domačini. Tudi ta umor kakor drugi številni v tej okolici so fante primorali, da so zgrabili za orožje in da so z vane odločnosti pregnali morilске komunistične tolpe iz dobropoljske doline.

Truplo župnika Žužka so našli

Iz St. Vida nad Cerknico pišejo: Sporočamo, da smo danes izkopali truplo g. župnika Karla Žužka. Bilo je pokopano kake četrt ure hoda od Sv. Vida v dolini sredi steze. Našel ga je slučajno posestnik Bolha od Sv. Vida, ki je šel v tisto dolino po drva. Z volji je šel preko groba in se mu je čudno zazdelo, kakaj se je volu naenkrat malo udrla. Na zunaj ni bilo mogoče nič posebnega opaziti in ko si natančneje ogleda, se mu zazdi, da bi mogel morda biti kak grob. Drugič so šle z njim žene in začele kopati. Hitro so našle zakopano aktovko, ki je bila gospodova. Tukaj so torej pokopani gospod župnik. Danes smo šli po litanijah a straho v tisti gozd in izkopali truplo gospoda župnika.

Poleg groba so pa tudi slučajno še dobili gospodovo kolo. Na kolesu se je spoznalo, da je bil gospod ustrelen, ko se je odpeljal s kolesom dne 14. julija od Sv. Vida proti Begunjam. Omahnil je z vso silo na levo stran, ker je tu kolo močno zvito. Nekateri domači partizani so se še leti dan bvalili: »Nisem mislil, da se hudič tako prevrne!« ali: »Padel je kot kladca.« Ubili so ga gotovo domači partizani. Po legi trupla je bilo mogoče spoznati, da so nato gospoda vlekli za noge v dolino, ker je imel suk-njič ves odpeljivan. Gotovo pa je, da gospoda niso ubili do smrti, ker so ga tako s kamenjem zadeli v grob. Grob je plitev, ker niso imeli časa, da bi izkopali globljo jamo. Da se ne bi na kakšen način izvele iz groba, so mu na noge položili tri velike težke kamne in še med noge zabili težak kamen, tako da z nogami ni mogel gibati. Gotovo se je v grobu prebudit iz nezavesti, kakaj roke je imel vse zvite — kakor da se je silno trudil, da bi se izmotal iz objema zemlje. Iz ust so mu pobrali tudi vse zlate zobe.

POBEGLI UJETNIK

PRIGODE UJETEGA NAPOLEONOVEGA VOJAKA

Grešnika sta dajala nekaj časa celo antifonijo besedi, ki so se nazadnje razblinile v pomilovalno molčanje.

»Svoji teti pa bi bila vendarle povedala,« je zarentačila.

»Gospa,« sem ji segel v besedo, »saj sta tudi hotela; jaz sem kriv, da se še ni zgodilo. Jaz sem prav prosil oba, da naj vendar upoštevata, da spite, in rajši preložiata predstavljanje moje osebe na jutri.«

Stara gospa me je gledala neprikrito neverno, na kar nisem mogel dati drugega odgovora kot da sem se ji globoko, in upam dostojno priklonil.

»Francoski ujetniki so izvrstni na kraju, kamor spadajo,« je rekla, »samo ne vidim, da bi bil njihov prostor v moji obednici.«

»Gospa,« sem odvrnil, »upam, da smem govoriti, ne da bi vas žalil. Vendar si ne morem razen trdnjave v tem mestu misliti nobenega kraja, odkjer bi rajši odšel.«

Ob teh besedah se mi je zazdelo, da se ji je prikradel rahel nasmehljaj na strogi obraz, ki pa je na mah zopet izginil.

»No,« ali vas smem vprašati, kako vam je ime?« je vprašala.

»Graf de St. Ives,« prosim, sem dejal.

»Gospod grof,« je odvrnila, »bojim se, da izkazuje preveč časti preprostim ljudem.«

»Milostiva, govorimo resno za trenutek ali dva. Kaj naj storim? Kam naj grem? In kako se morete jeziti na ta dva velikodušna mlada človeka, ki sta imela sočutje do nesrečnega? Vaš vdani sluga nikakor ni strašen pustolovec, da bi morali priti s tako pištolo in — moral sem se nasmejati — s nočno svetilko nad njega. On je samo mlad, na vseh straneh preganjan plemenitaj, ki je v največji stiski in ki nima druge želje kakor da bi ušel svojim zasledovalcem. Poznam vaš značaj, ki se vam kar bere z obraza,« srce mi je utripalo, ko sem govoril te smeje besede, »še danes so nesrečni angleški ujetniki na Francoskem, še danes stiskajo roko tistim, ki jih skrivajo, ki jim lahko pomagajo, jo denejo na svoje ustnice, kakor se jaz —«

»Pustite to, pustite to,« je vzkliknila stara gospa in se izognila izkazanemu mojemu spoštovanju. »Brzdajte se vendar malo v priho ljudi! Je človek že doživel kaj takega! Draga moja, kaj naj počnemo z njim?«

»Spravite ga hitro s pota, gospa,« sem odgovoril. »Spravite tega nesramnega človeka hitro proč in če mogoče, pomagajte mu malo, da gre svojo pot, po kateri ima iti.«

»Kakšna pašeta pa je to?« je vprašala rezko.

»Odkod pride ta pašeta, gospa,« je rekla, »zamrla sokrivka ni prišla do besede.«

Je to moje vino?« je nadaljevala. »Ali bi bil kdo tako prijazen in natočil kazarne mojega vina?«

Podvizal sem se, da ji ustrežem.

Prav čudno me je gledala čez rob kozarca.

»Upam samo, da vam je dišalo, gospod,« je rekla.

»To je celo prav izborno vino.«

»Mislim, da je; moj oče je naredil. Bilo je malo ljudi, ki bi se tako spoznali na te vrste vina kot se je moj oče. Bog mu dal dobro! Z vznemirljivo odločnostjo je vzela etol in sedla. »Imate pa kak poseben cilj, kamor se želite podati?«

Sedel sem kot ona in odvrnil: »Ej nisem nikakoršen klatež, za kar me nemara imate. Imam dobre prijatelje, samo da bi mogel do njih. Denarja za pot imam dovolj, in obenem s temi besedami sem vzel iz žepa šop bankovcev.«

»Angleški bankovci? Ej, tile pa ne gredo več na Škotskem! Nemara Vam jih je dal kak angleški norec. Koliko pa jih je?«

»Prišel sem vam pri živem Bogu, da mi še ni prišlo na misel, da bi jih preštel,« sem vzkliknil.

»Ampak to se hitro lahko stori!«

In naštel sem deset bankovcev po deset funtov in pet po prav toliko gvinej.

»Sto pet in petdeset funtov in pet šilingov!« je viknila stara gospa, »in tak znesek nosite pri sebi, ko ga še prešteli niste? Če niste tai, mi morate

že dovoliti, da rečem, da ste videti strašansko podobni tatu.«

»Pa vendar, gospa, je ta denar po vsej pravici moj.«

Vzela je en bankovec in ga držala »visoko.«

»Ali je mogoče, da pridemo tej reči do dna?« je vprašala.

Nikakor ni, kolikor morem videti. Vendar imate bister um, da ste pravo uganili. Nek Anglež mi je poslal ta denar; prihaja pa od mojega starega strica, grofa de Kérónala de St. Ives, ki mi ga je poslal po svojem angleškem pravnem zastopniku.

»Ne morem drugega kot da verujem vaši besedi,« je odvrnila.

»Jaz pa, gospa, tudi nič drugega,« sem rekel.

»No,« je nadaljevala, »tako bo morebiti šlo. Menjala vam bom enega teh bankovcev po pet gvinej, odštevši menjalno pristojbino, in vam zanj dala srebro in škotske bankovce, da morete priti do meje. Na drugi strani meje pa morate že sami skrbeti zase, gospod grof.«

Odvrnil sem ji, da dvomim, ali: bo v mojem položaju ta znesek zadostoval za tako daljno pot.

»Saj mi še pustili niste, da bi govorila do konca,« je rekla stara gospa nevoljno. Nato pa je s poudarkom pristavila:

»Če niste preveč visoki, da bi potovali z nekoliko gonjati živine, sem našla pravo, kakor menim. In ljubi Bog naj odpusti meni, stari izdajalski ženski! Pravkar je prišlo nekaj teh ljudi k ovčarju malo višje gor; takoj ko se zjutraj petelin oglasi, krenejo na pot na Angleško — mislim, da je najbolje, če se jim pridružite.«

»Dal Bog, da bi se ta beseda pokazala neresnična...«

»Za božjo voljo, samo ne imejte me za mehužnega!« sem vzkliknil. »Star Napoleonov vojak bi pač moral biti vzvišen nad tako domnevnejel Ampak, milostiva, kakšen namen pa ima to? Na kakšen način naj mi družba teh imenitnih gospodov pomaga dalje?«

»Dragi moj mladenič,« je odvrnila, »vi niti ne poznate položaja, v katerem ste, zaradi tega morate že prepuštili svoje zadeve drugim ljudem. Zadostovati vam mora, da bom jaz vzela vso reč v roke — v svojo največjo sramoto — in po tem se morate pač ravnati, Ronald,« je zaklicala, »pojd hitro k ovčarjem, vrzi jih iz postelje pa jim zabijač, da ne emejo prej na pot, preden ne bojo govorili z menoj!«

Ronaldi je le preveč mikalo, da bi izginil iz bližine svoje tete, in je odšel iz sobe in hiše z nemo vneto, ki je bila bolj podobna strahu ko

pokornosti. Tedaj se je obrnila stara gospa k nečakinja.

Rada bi samo vedela, kaj naj počnemo z njim?« je vzkliknila.

»Z Ronaldom eva ga hotela skriti v kurniku, je rekla Flora rdeča do ušes.

»Jaz pa pravim,« je odvrnila teta, »da ne spada v tak kraj. Kurnik! Seveda! Ker je zdaj naš gost, ne bo spal prav v nobenem kurniku. Rekla bi, da je tvoja soba najpripravnejša, če ga je volja, da jo prevzame. Ti pa, Flora, boš spala pri meni!«

Nisem mogel drugače, moral sem občudovati razumnosti in taktičnosti stare gospe. Tej seve, da tudi nisem ugovarjal. Se zavedel se nisem prav in že sem bil sam s svojo dolgočasno nočno svetilko. Doselej mi je šlo na begu vse po sreči, toda moja ljubavna zadeva? Govoril sem bil s Floro na samem, ravnal sem zelo pridržno, toda ona me ni neprijazno sprejela. Iznenada pa se je pojavila ta strašna postava v nočni avli na glavi in s pištolo v roki ter me ločila od moje drage kot veter, ki jo je pripiljal.

Ostalo mi je samo to, da porabim imenitno posteljo, upam drugo jutro na boljšo priložnost.

Prepričan sem, da dobrodušna furija vso noč ni zatislila ošesa, samo da bi mi prekrizala moje načrte. Že davno pred zoro je stala ob moji postelji s svečo v roki, me vzdignila iz nje, razgrnila pred menoj tisto vražjo spačeno obleko in mi velela, da naj zvežem v nekako culo obleko, ki sem jo dotlej nosil, ki pa je bila docela neprimerna za pot. Ves nevoljen sem oblekel obleko, ki jo je naredil kakšen vaški krojač, bila je mehka kot žakljevin in mi pristojala kot mrtvaški prt, ko pa sem navezavež stopil iz sobe, je stara gospa že imela dober zajtrk pripravljen za mene. Sedela je ob koncu mize, mi natočila čaja in me pri jedi zabavala zelo razumno, to do prav malo dražestno. Čeprav ni bila lepa, je bila vseeno prav delavna v moji prid. Stopila je bila že do izbranih mi popotnih tovarišev in zvijača, ki si jo je bila izmislila, mi je bila dobera razumljiva. Rekla jim je, da sem mlad zadolžen Anglež, ki jo je popihal stražniku; na Škotskem da so že izdali tirnico za meno in zavoljo tega je bilo potrebno, da pridem čimprej tem bolje in skrivaj čez mejo.

»Opisala sem vas prav dobro,« je rekla, »in upam, da ne boste na laž postavili mojih besedi. Rekla sem jim, da nimate drugega greha nad seboj kot to, da bi vas radi prijeli zavoljo dolgov,« je to prava beseda.«

»Dal Bog, da bi se ta beseda pokazala neresnična, gospa,« sem ji rekel; »zveni nekoliko divjaško in srednjeveško in lahko vznemirja uboga inozemca.«

»Moja beseda je vzeta iz škotskega sodnega postopanja in ni treba, da bi plašila poštenega človeka. Tamle prihaja vaš prijatelj, gonjač. Rekla bi, da že kar kopri, da bi prišel odtod, pa tudi sama ne bom imela miru, dokler ne pridete z naše zemlje in niso krožniki pomiti, dokler dekleta ne vstanejo. Hvala Bogu, da smo take dobili, ki znajo imenitno spat!«

Začelo se je že svitati po drevju na vrtu in je spravi v sramoto svečo, ki sem zajtrkoval pri njeni svetilki. Stara gospa je ostala pri mizi in meni ni preostajalo nič drugega, kakor da sem storil isto. Ves ta čas pa sem si napenjal močgane, kako da bi mogel izpregovoriti nekoliko besedi s Floro samo ali ji vsaj napisati kratko pismence. Medtem ko sem jedel, so odprli okno, bržkone da bi očistili po sobi vse sledi moje navzočnosti, ko pa se je zdaj prikazal Ronald na trati pred hišo, se je moja strega varuhinja nagnila skozi okno in ga vprašala: »Ronald, ali ni bil ravno Sim, ki je šel tamle ob zidu?« Kakor bi trenil, sem porabil ugodno priliko; tik za njo je bilo na mizi pero, črnilo in papir. Napisal sem: »Ljubim te!« Preden pa sem mogel dodati še eno besedo in preden se je od teh besedi črnilo posušilo, so bila zlata očala zopet obrnjena na mene.

»Čas je,« je rekla; ko pa je opazila, da pišem, je zarentačila: »Ali morate napisati nekaj?« je poizvedovala.

»Samo dve vrstice, tri, gospa, sem ji odgovoril in zamahnil z roko.«

»Vrstice ali vrstice?« je vprašala.

»Veste, vaš jezik ima izraze, ki jih še prav ne razumem.«

»Vam bom pomagala, gospod grof, da vam povem, kaj mislim,« je nadaljevala. »Jaz namreč smatram, da želite, da vas imamo za poštenjaka.«

»Morete dvomiti o tem, gospa?«

»Nadaljevanje prihodnjik...«

Ob izviru Ljubljanice

Bedanji vrhniški župan
Nace Hren.

rudnik je do tu pošiljal živo srebro, nakar so ga nalagali na čolne vozili dalje po Ljubljani.

Važno vlogo je trg dobil okrog leta 1720 s graditvijo velike ceste od Dunaja do Trieste. Takrat je bilo na Vrhniko dosti voznikov in izposojevalcev konj. Spremembo v to stanje je prinesla graditev železnice z Dunaja v Trst leta 1857, ki se je sicer trga ognila, vendar se je od takrat dalje dvigala industrija, v prvi vrsti opekarne, ki ves čas dajejo zaslužka prebivalstvu. Kot ustanovitelja industrije naj omenimo Karla Kotnika († 1910) in Kotnika Franca (1828—1890), ki je bil tudi velik dobrotnik CMD. Med preteklost naj damo pivovarno, tovarno harmonijev in po prvi vojni ustanovljeno konzervno tovarno. Zelo je razvita lesna industrija in trgovina, saj ima okolica dosti iglastega gozda. Med lesnimi trgovci so poznani tudi izven kraja: Hren, Kunstel, Krašovec in Tomšič. Kmetje imajo pa tudi sami svojo zadrugo in žago.

Svojo lokalno železnico je dobil trg l. 1899 pod županovanjem Gabrijela Jelovška (1858—1927). Ta je tudi gradil veliko šolo v trgu in vodovod. Nadaljnji razmah je dobila Vrhniko pod županovanjem dr. Janka Marolta, ki je poskrbel vsem okoliškim vsem v občini osnovne šole. Njegov naslednik Stanko Hočevar je podaljšal železnico v trg in oskrbel zboljšanje ubožnice. Po zaslugi sedanjega župana Ignacija Hrena, ki v teh časih vzorno skrbi za velike potrebe kraja, je dobila Vrhniko nov krasen sodobni Prosvetni dom.

Vrhniko ima tri hranilnice, mlekarstvo za žrugo, Konzumno zadrugo. Kraju so dali velik

sloves s svojimi imeni in deli pisatelj Ivan Cankar, slikarji Simon Ogrin, Matej Sternen, Petkovšek Jožef, umetnostni zgodovinar odvetnik Marijan Marolt, stolni kanonik in govornik Mihael Opeka in medaljer Stane Dremelj. Veliko mladine iz vrhniške župnije je šlo po prvi svetovni vojni v duhovski stan, kar je zasługa

Prosvetni dom na Vrhniku

vzornega dekana Janeza Keteja, sedaj župnika pri Devici Mariji v Polju.

Trg sam ima okrog 2300 prebivalcev, vsa občina pa okoli 6000 duš. Župnija se prvič omenja leta 1408, kot vikariat ljubljanske šempetrske župnije pa že l. 1296. Prijazna romarska cerkev sv. Trojice nad Vrhniko stoji tam že nad 300 let.

Na koncu naj omenimo še sledeče: Na Vrhniku se je rodil tudi ljudski cerkveni pesnik Radoslav. Leta 1878 je izdal kot trgovski pomočnik zbirko pesmic »Mali šopek bogoljubnih cvetličic«, leta 1905 zbirko izbranih svojih Marijinih slavošpevov pod naslovom »Šmarnice«, leta 1913 pa »Kuplete in pesmic«. Bil je stalni

sotrudnik Jeranove »Zgodnje Danice«, sodeloval je svoje dni tudi pri drugih katoliških nabožnih in mladinskih listih. Radoslavove pesmi so uglašili skladatelji msgr. Stanko Premrl, p. Hugolin Sattner, p. Angelik Hribar, Ignacij Hladnik, kanonik Fr. Ferjančič, prof. Dekleva, Förster in Pogačnik. Skoraj ne mine nedelja, da bi v slovenski cerkvi ne peli tudi kakšno Radoslavovo. V polpreteklem času so naša prosvetna društva kaj rada sprejemala v svoje programe Radoslavove kuplete. Slika kaže Radoslava, ko mu je bilo petdeset let.

Po svojem književnem delovanju Radoslava ne moremo prištevati med naše velike močje, kakor pojmuje ta izraz učeni svet. Bil pa je Radoslav med tisoči in tisoči skromnih slovenskih mož, ki so bili in so našemu narodu svetel zgled nesebičnega dela za narod in Cerkev.

Naj bodo te skromne vrstice posvečene spominu maloznanega vrhniškega Marijinega peva Radoslava Silvestra za rojstni in godovni dan 5. decembra ob 101. obletnici Radoslavovega rojstva.

Pesnik Radoslav

Župnijska cerkev sv. Pavla na desni, cerkev sv. Trojice na levi.

GIGANOVA ZAPUŠČINA

Bukovica, Ljubljana

Prevedel: Grigor Koritnik

»Babice! Je ponovil brez trenutka.

Nato pa je zamrmral:

»Medo... gospodična...«

Oh! Da bi ga bili slišali vdova Truleghi in Giampaolijeva hčerka, kako bi se bila prva skrbno sklonila nadenj, da bi mu z milovanjem in poljubi olajšala bolečine in kako bi druga pritekla, da bi ga velikodušno negovala!

A bili sta daleč, zelo daleč, njegovi ljubljenci; kako naj bi ga mogli slišati?

Samo Medo je bil blizu njega in bi mogel skozi podnice slišati svoje ime, ki je bilo izgovorjeno nad njim.

Toda ropotanje premikajočega se voza je gotovo pregluševalo lahne vzdihne, da niso mogli priti do Meda, ki zato ni mogel slišati glasu ranjenega gospodarja.

Medo je prav v trenutku, ko je deček zajčal, v zaboju začel bolesto brundati, kar je kakor božanje prišlo Andrejčku na ušesa, da je v lahni nasmeju odprl usta. Toda ta nasmej je bil le kratak; pregnal ga je izraz trpljenja. Andrejček je zares hudo trpel, kajti hkrati z življenjem se mu je vrnila tudi zavest bolečine. Hip nato je spet omedlel.

Proti večeru, ko se je ciganska družina ustavila, da bi ob cesti zunaj manjšega naselja prenočila, je stari cigan, kakor hitro se je voz ustavil, odprl vrata, da bi zvedel, kaj je z njegovo žrtvijo. Mali Francoz je ležal v hudi mrzlici in bledel.

Celih osem in štirideset ur je ležal med življenjem in smrtjo. Šele tretji dan, ko so bili v Cordovi, je mrzlica popustila in je najhujša nevarnost minila. Janko pa ni bil v taki nevarnosti, ker je bil, čeprav težko ranjen, krepkejšega telesnega ustroja in si je zato hitreje opomogel.

Šele zdaj so mogli biti ciganka in njeni sinovi, ki so nestrpno pričakovali tega trenutka, veseli in brez strahu. Vesel bi bil nedvomno tudi stari cigan, ko bi bil zraven; a odšel je v mesto.

Najzrenejši od vseh pa je bil brez dvoma Medo.

Ves čas, odkar je bil ujet, je zleknen ležal na tleh in ni hotel jesti, tako da je vidno hiral.

-Dal se je božati...

Samogoltnič, ki je vedno tako požrešno hotel vse spraviti v svoj želodec, ni hotel več jesti. Vedel je, da je njegov gospodar zaprt v istem vozu, v katerem se vozi tudi on, žutil je, da mu ne more pomagati, kakor ne more pomagati samemu sebi; zato je obupno dajal duška svoji osamelosti s prežalostnim brundanjem.

Toda kmalu je bil spet srečen. Prav ta dan, ko je Andrejčka pustila mrzlica, sta Siket in Jože izvlekla Meda iz zaboja ter ga odgnala k gospodarjevemu ležišču. Medved ni vedel, kaj naj stori, da bi primerno pokazal svoje veselje ob svidenju z

dragim gospodarjem. Brum, brum, brum... je renčal, ko je žutil, da mu njegova roka božajoče drsi po gostem kožuhi. Postil se je božati in je neprijetno brundal s svojim brum, brum, brum, v znak zadovoljstva in neomajne zvestobe.

Siket in Jože sta izkoristila to priliko ter dala živali nekaj krme, ki je zjutraj ni hotel.

Medo se je obnavljaje oziral zdaj v gospodarja, zdaj na posodo, ki je stala pred njim.

Andrejčkov mig pa, ki ga je spremljala beseda: »Slejte ga je na mah prstili k odločitvi; ekleda je bila v hipu izpraznjena. Bil je že skrajni čas: še en dan posta in ubožek bi bil nedvomno od gladi poginil; saj ga ni bilo več drugega ko kost in koža. Dobra žival je bila zares srečna: našla je spet gospodarja in si mogla istočasno brez pomislekov ublažiti divjo lakoto. Toda nepričakovano iznenadenje ga je zmotilo pri kosilu. Negibno je ostal na mestu, ne da bi bil odvrnil pogled od svojega gospodarja, ki ga je emehljaje se gledal: zdelo se mu je namreč, da mu je neka druga roka eegla v kožuh ter ga požejala.

Okrnel je glavo in osupnil. Na drugem ležišču je zagledal, povitega v obveze, rokavjača, o katerem je bil prepričan, da ga je spravil s sveta, potem ko je pretepal njegovega gospodarja. Kaj, lopov torej še živi? Ni dvoma o tem. Potemtakem mu bo treba v drugo zmlinčiti kosti.

»Br-r-r-r-r-um!«

Besno brundanje, ki mu je privrelo iz goštanca, je bilo zares strahotno. Postavil se je pokonci in se začel pripravljati na nov boj. Zdalci pa je slab glas zašepetal, prizadevajoč si, da bi ga bilo slišati:

»Medo!... Medo!...«

Kaj neki? Mar mu hoče zabraniti, da bi zdrobil morilca?

»Počeni, Medo!«

»Ubogal je, čeprav nerad.

»Zdaj je najin prijatelj; moraš ga imeti rad in mu ne smeš storiti nič žalega.«

Kakor da bi hotel potrditi te, medvedu tako nenavadne besede, so Jankove roke poiskale Andrejčkove in se pred očmi osuplega Meda sklenile z njimi v prijateljskem stisku.

Dobra žival si je pri tem nedvomno mislila, da je njen gospodar, oslabil pa trpljenju, izgubil pamet, toda iz spoštovanja do njegove volje se je podvrnila in dovolila razbojniku, da jo je božal.

Se bolj pa bi bil medved osupnil, ko bi bil mogel razumeti besede, ki sta jih onadva med seboj govorila. Resnično, dozdnevni zlikovec se je obrnil proti svoji žrtvi in ji rekel:

»Vidim, da si mi res odpustil, kakor sem te bil protil že prej, nego so tvojega medveda prignali semkaj. Hvala ti. Pomisli: toliko da nisem ubil tebe, dobrega odposlanca našega kralja, samo zato, da bi svojemu očetu pomagal, da bi te izropal! Tega si ne bom svoj živ dan odpustil. Vsekakor pa mi bo ta pouk v korist: nikoli več ne bom storil ničesar žalega človeku, ki ne bo kaj takega storil meni. Prisegam. Se veš: če bo potrebno, bom znal odreči pokorščino tudi očetu. To pa bo bržkone nepotrebno, kajti ta pouk bo nedvomno dober tudi zanj.«

Njegova brata, ki sta bila prisotna, sta tudi prisegla, ob toplem odobravanju matere, ki je rekla sama pri sebi:

»Kako srečna bi bila, ko bi tudi moj mož mogel govoriti kakor oni.«

Toda njen mož je imel druge posle. Ob vrnitvi iz mesta je bil sprva iznenaden, ker ni našel nikogar v bližini voza. Ko je nato opazil, da ni več medveda v zaboju, je nekaj zasuliti in stopil v voz. Tam je bil z drugimi vred vesel, a samo iz samoljublja. Zares, mislil je samo eno: kako je pač komediant prišel v posest prstana njegovega kralja? Ko bi mu bili dopustili, bi ga bil pri priči nadlegoval s tem izpraševanjem. Na srečo pa je njegova žena budno bedela. Ko je opazila, kaj hoče storiti, je odpravila skozi vrata njega in ostala dva, češ da ne smejo utrujati bolnikov ter jima znova nakopavati mrzlico.

Tako je Andrejček preživel prvi dan okrevanja brez prevelikega utrujanja in je v trenutkih, ko

se je žutil boljšega, mislil bodisi na svoji dve ljubljenci, ki sta ostali v Franciji, ali pa se ukvarjal z Medom; vmes je spregovoril tudi kako besedo z bolničarko ali pa drugimi, ki so prihajali k njemu.

Njegovo okrevanje je bilo hitro. Dva dni pozneje je že mogel vestati; napravil je že nekaj korakov zunaj voza, v spremstvu Jankota in medveda, ki se je tudi že začel krepiti.

Siket in Jože pa sta še tisto jutro odšla iz Cordove in jo z očetovimi naročilom mahnila preko Andaluzijske visoke planote, da bi svojemu plemenu naznanila smrt ciganskega kralja in ga sklicala dva tedna pozneje v Sevilo na zborovanje, na katerem naj bi izvolili njegovega naslednika. Stari cigan je bil namreč prejšnji dan le dosegel svoj namen in zares izprašal Andrejčka.

Tako je zvedel, kar se je bilo pred devetimi meseci prigodilo v votlini v Pirenejih, pa kakšno naročilo je bilo naloženo dečku zanj in za njegove brate. Pomislite: ne samo, da je izropal odposlanca svojega kralja, temveč ga je skorajda tudi ubil! Ta misel mu je silno vzburla srce, ga silila misliti in prebudila njegovo vest. Od tega trenutka dalje je sklenil, da se odreče svojemu roparskemu življenju in se spet, kakor so mu svetovali sinovi in žena, poprime kotlarstva. Od tedaj je do smrti živel bolj počestno. Andrejčkove neizgovorne torej niso bile brez koristi.

Ko se je stari klatež poučil o vsem, kar je njega zadevalo, ni izgubljal časa. Treba je bilo takoj ukreniti vse, kar so zahtevale okoliščine. Zato je odposlal oha sinova, da sta sklicala na zborovanje andaluzijske cigane in se odločil, da se nastani v Cordovi, kjer bi počakal, dokler se ne bi tudi sam napotil proti Sevili.

Med tem časom so se Andrejčku telesne moči vidno vračale. Bil je tega zelo vesel, kajti komaj je čakal ure odhoda. Zdaj ko je izvršil svojo nalogo, ni imel na Španskem ničesar več opraviti. Se veš, prevzelo ga je domotožje, ki sta mu ga nedavna nezgoda in prišlini počitek še poglobila. Mudilo se mu je, da se vrne proti Haparranu in La Bastide-Clairenceu, da bo spet videl babico in »gospodično«.

Zato se je odločno upiral prigovarjanju tistih, ki jim je bil zdaj podložen in ki so ga skušali pregovoriti, naj bi ostal pri družini, ki ga je sprejela pod streho. Čakal je samo dneva, da bi bil dovolj trden in bi mogel kreniti na pot, ne da bi napravil kako nepremišljenost.

Ob povratku Siketa in Jožeta, ki sta se vrnila v čas, ko bi se bili morali cigani odpraviti proti Sevili, je sklenil, da tudi sam odrine.

Toda ni potoval sam.

Počutil se je kar mogoče priščno od starega cigana, kateremu je bil odpustil njegov zločin, še bolj prijateljsko pa od njegovih sinov. Izrazil je naposled svojo zahvalo in hvaležnost starki, ki ga je s svojim negovanjem in požrtvovalnostjo izrgala iz smrti, ter krenil na pot. A ni potoval sam ali zgolj v Medovem spremstvu. Skeeani Janko ga je navzlic vsemu njegovemu prizadevanju, da bi ga odvrnil od tega, hotel na vsak način spremiti. Sklenil je, da se loči od njega šele na meji pokrajine: tako mu je velel oče, ki se vedno slabotnega Andrejčka ni hotel prepustiti zgolj lastnim silam, zato mu je dal vodnika, ki je bil docela izkušen in povsem sposoben, da bi ga branil in varoval.

(Nadaljevanje prihodnjaj.)

Kaj je NOVEGA

Novi grobovi

Uršna sela. Ko je padala pšenica, je tudi Marija Zamida kot zrel klas padla v narobe zemlje. Hodila je po polji zavedne katoliške žene. Na oltar materinstva je položila svoje, na čednostih tako bogato življenje. Pokojna Mici je bila v domači župniji v Mirni peči soustanoviteljica in prva načelnica bivšega Orliškega krožka ter dolgoletna cerkvena pevka. Ko se je primožila na Uršna sela k Zamidovim, kjer so od nekdaj bili najboljši cerkveni pevci, se je mlada gospodinja kmalu živela v nove razmere. — Ne cvetja, ne venec, le skromno krizantemo polagamo na Tvojo gomilo. V srebi naših bo spomin na Tebe vedno živ. Počivaj v miru!

Brezovica pri Ljubljani. Zalostna usoda je zadela družino Pezdur iz Brezovice 27. Preteklo soboto se je nevarno ponesrečila pri sekanju dreves gospa Frančiška Pezdur, mati g. kaplana Franca Pezdurja. Po kratkem in mučnem trpljenju, ki ga je zelo potrpežljivo prenašala, tako da ji je delal zdravnik, da je prava mučenica, se je preselila iz doline solz in gorja v večno in srečno domovino. Objokujejo jo skrušeni oči in osem otrok, ker so z njo izgubili predobro mamo in skrbno gospodinjico. Vsem domačim izrekamo prisrčno sožalje!

Iz Novega mesta. Še je čas ta teden, da se naročite na »Slovenčev koledar« v tukajšnji Slovenčevi podružnici. Naročniki »Domoljuba«, »Slovenca«, »Slov. domač«, »Bogoljuba« in »Slovenčeve knjižnice« dobe koledar za ugodno ceno 20 lir. Naročniki iz bližnje in daljnje novomeške okolice tudi lahko naroče v naši podružnici. Pohitite, dokler je še čas — ne bo Vam žal!

Vrhnik. »Slovenčev koledar« za leto 1943 naročite na Podlpiški cesti 9. Tam ga bo vsak potem tudi dobil, ko bo izšel.

Ribnica. Za vse informacije in naročila na »Slovenca«, »Slovenski dom«, »Domoljuba«, »Bogoljuba«, »Slovenčeve knjižnice« in »Slovenčev koledar« se blagovolite obračati na mlekarstvo v Ribnici. To velja tudi za okolico Ribnice.

d Najnovejše odredbe pristojnih oblasti je priobčilo časopisje pod sledečimi naslovi: Pokrajinska zveza za zaščito mater in otrok, Predpisi o sviranju narodnih himen v javnih lokalih, Dopolnilne določbe predpisov o telesni vzgoji.

d Veliko število važnih in dragocenih knjig je darovala italijanska vlada knjižnici Visoke pedagogične šole v Zagrebu.

d Kmetijska šola na Grmu. Na Kmetijski šoli na Grmu pri Novem mestu se prične novo šolsko leto letos malo kasneje in sicer začetkom januarja 1943. Zavod ima dva oddelka: letno in zimsko šolo. Letna šola traja nepretrgoma eno leto, zimska pa dve zimi po pet mesecev. Letos se sprejemajo učenci samo v celoletno šolo, ker, če bodo razmere dovoljevale tudi zimsko šolo, se bo vršil njen II. tečaj. Vsi gojenci stanujejo v zavodovem internatu, kjer imajo vso oskrbo. Sprejemajo se pridni, dovolj nadarjeni sinovi kmečkih staršev, ki bodo po končanem šolanju ostali stalno na kmetiji v starosti od 16 let naprej in z uspehom dovršeno

osnovno šolo. Lastnoročno spisane prošnje, opremljene s kolkom za 4 lire, je treba poslati ravnateljstvu Pokrajinske kmetijske šole na Grmu takoj, najdalje pa do 15. decembra 1942. Zaradi okrajnega privatnega poštnega prometa naj se prošnje vlagajo preko domačih občin, odnosno preko domačih župnih uradov ali pa preko okrajnih glavarstev, od koder bodo po prijaznosti uradno poslane na tukajšnji zavod. Lahko pa se prošnje vložijo tudi osebno v pisarni tukajšnje kmetijske šole. — Podrobnosti v dnevnem časopisu.

d Izdajanje dovoljenj za gibanje v pokrajini. Poveljstvo XI. Armadnega zbora, osrednji urad politične policije, javlja: Od 18. novembra dalje se morajo prošnje za dovoljenje za kretanje v Ljubljanski pokrajini in v okolici ljubljanske občine naslavljati na poveljstvo XI. Armadnega zbora ter predlagati pri poveljstvih postaj Kr. karabinjerjev, ki so pristojna za določeno področje. Izdana dovoljenja bodo prosilcem dostavljena po tistih poveljstvih Kr. karabinjerjev, kjer so bile prošnje vložene. Določila glede izdajanja potnih propustnic (laissez-passer) ostanejo neizpremenjena in je v tem pogledu pristojna Kr. kvestura.

d Razrešena je občinska uprava v Cerknici. Za izrednega komisarja te občine je imenovan Leopold Turšič.

d Dve novi vrsti vagonov vozita sedaj na italijanskih železnicah. Prvi vagoni so namenjeni za prevoz veliki strojev v teži do 20 ton, drugi pa za prevoz tekočih goriv s tovarno prostornostjo 22 kubičnih metrov.

d Cena slanine. Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je določil ceno slanine, ki jo mora plačevati rejcem Pokrajinski prehranjevalni zavod po naredbi z dne 26. oktobra 1942-XX. št. 195, s predpisi o klanju prašičev, na lir 13,50 za kilogram, blago brez kože, franko zbiralo središče.

d Razstavo pod imenom »Hrvatska skozi stoletja« bodo odprli v Rimu. Razstavni material bodo prinesli iz Benetk, kjer je imela razstava velik uspeh. Razstavo bodo pokazali tudi v Milanu.

d 32 novih delavskih kuhinj, ki bodo dajale hrano 12.000 delavcem, bodo odprli v padovanski pokrajini v Italiji.

d Od 29. novembra do 5. decembra bodo v vatikanski kapeli duhovne vaje, ki se jih bo udeležil tudi papež Pij XII. V tem času ne bo nobenega sprejema.

d Samo 150 lire stane krožnik mineštvo v uradniški restavraciji v Veroni.

d Za novega hrvatskega konzula v Ljubljani je imenovan profesor Salih Baljić.

d Razdelitev sira za november. Prehranjevalni urad Visokega komisariata za Ljubljansko pokrajino obvešča prodajalce in kupec, da bo nakup sira za tekoči mesec dovoljen le na odrezke živilskih nakaznic, in sicer na črki »A« in »B«. Odrezek »A« je določen za nakup 60 gr zrnatega sira (ali sira s trdo skorjo), odrezek »B« pa za nakup 150 gr sira z mehko skorjo. — Prav bi bilo, da bi dobivale dotične količine sira tudi podeželske družine.

d 73 letnik je postal znani gospodarski strokovnjak Franc Pretnar, ravnatelj LMH v poklju.

Kdo je izdajalec? To je »Osvobodilna Fronta«, ki je pahnila slovenski narod v najstrašnejšo nesrečo.

Pošiljanje paketov internirancem

Potom pristojnih mestnih vojaških poveljstev so bili ustanovljeni vojaški uradi v sledečih krajih: Ljubljana, Logatec, Grosuplje, Novo mesto, Kočevje in Črnomelj zaradi pošiljanja paketov civilnim internirancem, ki smejo vsebovati izključno oblačila.

Paketi morajo biti tako opremljeni, da se ne pokvari vsebina niti v času, ko se paket nahaja v uradu, niti med vožnjo. Zato se ne bodo sprejemali paketi, katerih ovoj ni dovolj močan in trpežen.

Pakete mora pošiljatelj opremiti s sledečimi navedbami:

osebni podatki in bivališče pošiljatelja; osebni podatki naslovljenca in koncentracijske taborišče, v katerem se naslovljenec nahaja;

brutto teža paketa in seznam vsebine. Iste navedbe morajo biti ponovljene tudi v notranjosti paketa.

Za vsak predan in sprejet paket bo pošiljatelj prejel potrdilo.

Paketi se morajo predajati uradu odprti in se zaprejo v navzočnosti pošiljatelja. Naslovljeni smejo biti samo na civilne osebe, internirane po vojaških oblastvih in ki se nahajajo v koncentracijskih taboriščih na Rabu, Monigo (Treviso), Padova in Gonars (Udine).

Gori navedeni uradi bodo počeli s 1. decembrom t. l. sprejemati tudi mesečne pakete z živili v teži do 5 kg, namenjene civilnim internirancem, ki so se doslej pošiljali preko Italijanske Rdečega križa v Ljubljani.

Okrog sosedov

s Najmlajši častni doktor v Nemčiji. Na podlagi njegovih zaslug za nemško industrijo je bil višji desettinik Hartwig Glahn iz Wolgasta, ki se nahaja na fronti, imenovan za častnega doktorja-inženirja. Odlikovanec je star šele 22 let in je gotovo najmlajši častni doktor v Nemčiji.

s Po dvesto do tristo izvodov knjig bo dala zagrebška »Založba Evropa« vojaškim oblastem na razpolago za vojaštvo na bojišču od vsake knjige, ki jo bo izdala.

s Trije hrvatski zdravniki so odšli te dni v Nemčijo, kjer bodo proučevali delovanje tamošnjih protijetičnih ustanov.

s Velik nastop hrvatskih podeželskih pevskega zborov je bil ono nedeljo v Veliki gorici.

s Veliko važnost na dobro ureditev varnostne službe po mestih in v podeželju polaga sedanja srbska vlada. Zato varnostno službo vedno bolj spopolnjuje in posodablja. Sprejema vanjo višje in nižje častnike bivše jugoslovanske vojske.

s Ko so očistili Jajce od partizanov. Dne 9. novembra je prispel v Sarajevo oddelek nemške in hrvatske vojske, ki sta prejšnje dni očistila mesto Jajce in njegovo okolico partizanske nadloge. Vojski so bili navdušeno sprejeti.

s Otroka svoje sestre rešil, pri tem se je pa sam ponesrečil. Na posestvu svoje sestre v Leskovcu občina Crešinjevec, bivajoči Leopold Bežec zasluži vso pohvalo. Na dvorišču sta se podili dve telici, ko se je domača triletna hčerka neopaženo približala. Ena telica je postala vsa divja in je hotela »napasti« otroka. Bežec, ki je to videl, je hitro skočil k otroku in ga rešil, pri tem pa je telica njega udarila s tako silo, da so ga morali prepeljati v mariborsko bolnišnico.

s Nova zagrebška fara. Zagrebški nadškof dr. Štepinac, ki se na vso moč trudi za du-

Izšlo je najzanimivejše delo

na našem knjižnem trgu, to je težko pričakovano delo Miklavža Kureta

»Veselia dom«

zbirka 1ger, čarovnij, ugnank, sestavljenk, računskih problemov itd., ki obsega 700 strani. Tekst pojasnjuje čer 700 risb. Posebej opozarjamo na sestavek o letalstvu. Model jadralnega letala v naravni velikosti lahko vsakdo naroči pri upravi »Slovenca«, Kopitarjeva ulica 6, ali pa na ZA MIKLAŽA!

Miklošičevi cesti 5, če obenem plača 5 lir.

ZA MIKLAŽA!

Naročite »Slovenčeve knjižnice«, le do božiča imate še čas! — Vsaka knjiga le 6 lir.

Dobra rižna letina na Japonskem

V Japonski, kjer so velika riževa polja, predstavlja riž glavno hrano Japoncev. Letos je bil pridelek precej večji kot leta 1941. Iz Tokija poročajo, da so pridelali 67,3 milijonov »koku« (1 koku ima 142 kg), torej 12 milijonov »koku« več kot prejšnje leto.

bovno obnovo vernikov svoje nadškofije, predvsem pa vernikov Zagreba, je sklenil ustanoviti v Zagrebu novo župnijo. Nova župnija v Zagrebu se bo imenovala župnija Matere Božje Lurške in bo imela svoj sedež pri istoimenskem svetišču v Zvonimirovi ulici. Župnijo bodo slovesno ustanovili 6. decembra.

s Uničena partizanska skupina v okolici Kalnika. Hrvatsko časopisje poroča, da je polkovnik Francetič s svojo skupino uničil večjo partizansko skupino v okolici Kalnika.

s 100.000 knjig in zvezkov je dosedaj dobila za svojo spopolnitev od državnih oblasti in zašebnikov Narodna knjižnica v Beogradu.

s Zlato poroko sta praznovala v Celovcu upokojeni železničar Janez Prešeren in njegova zvesta družica, ki ima prav tako že nad 90 let. Prešeren je bil že večkrat odlikovan, prav tako je njegova žena odlikovana z materinskim križcem. V svetovni vojni so bili na fronti njeni sinovi, zdaj pa se borijo njeni vnuki.

s Nova oblačilna karta v Nemčiji. Te dni so začeli tudi v Nemčiji razdeljevati oblačilno karto za novo dobo, ki sega od 1. januarja 1943 do 30. junija 1944, torej bo imela veljavnost 18 mesecev, dočim je sedanja karta veljala od 1. avgusta 1941 do 31. decembra 1942, torej za 16 mesecev. To je sedaj že četrta karta v vojni. Nova karta predvideva važno novost: za nakup moških oblačil ter moških in ženskih plaščev bo potrebno sedaj dati ne samo karto, temveč tudi posebno dovolilnico na nakup. Zato pa bo zmanjšano število točk, ki jih bo treba oddati. Tako n. pr. je bilo za moške zimske plašče potrebnih 30, za ženske 20 točk, odslej pa bo potrebnih samo 20 točk.

s Za zdrave zobe. Novo zobno postajo so ustanovili na Bledu. V ta namen so preuredili stranske prostore Grand hotela. Obenem so uredili motorizirani zobozdravniški oddelek, da se bodo zdravili tudi tisti dopustni policisti, ki so uslužbeni v bolj oddaljenih gorejskih krajih.

Čenjenim bralecem našega lista!

Za Neodvisno Državo Hrvatsko:

Vljudno sporočamo, da se za vsa naročila glede »Slovenca«, »Sloven. doma«, »Domoljuba«, »Bogoljuba«, »Slovenčevega koledarja« in »Slovenčeve knjižnice« blagovolite obračati na tvrdko »Press Import«, Katančičeva 3, Zagreb.

Od 1. decembra dalje bo cena »Slovenca« v nadrobni prodaji 4 Kune, za naročnike pa mesečno 85 Kun, s ponedeljskim »Slov. domom« vred pa 96 Kun.

Cena »Slov. doma« v nadrobni prodaji 3 Kune, za naročnike meseč. 55 Kun.

Cena »Domoljuba« v nadrobni prodaji 4 Kune, za naročnike celolet. 110 Kun.

Cena Bogoljuba« posamezna številka 4 Kune, celoletna naročnina 45 Kun.

»Slovenčev koledar« za leto 1943 za naročnike »Slovenca«, »Slov. doma«, »Domoljuba«, »Bogoljuba«, »Obiska« ter »Slovenčeve knjižnice« 100 Kun, za nenaročnike imenovanih listov pa 140 Kun.

Cena posameznim broširanim knjigam »Slovenčeve knjižnice« 50 Kun,

v polplatno vezanim knjigam 75 Kun, na boljsem papirju v celo platno vezanim knjigam 125 Kun.

Naročnina vsega letnika »Slovenčeve knjižnice« (t. j. 36 knjig) 1.100 Kun za broširane knjige,

2.300 Kun za v polplatno vezane knjige,

3.500 Kun za na boljsem papirju v celo platno vezane knjige.

Za Srbijo veljajo iste cene samo v dinarjih.

KRATKE z vsega sveta

12.000 bal bombaža je zgorelo v skladiščih tekstilnega podjetja Mataraso v brazilskem mestu Sao Paulo.

Lastnik največjih francoskih orožarja Eugen Schneider je nenadno umrl v Parizu.

V Lausanni je umrl 86 letni Ernest Chuard, švicarski državni predsednik.

Za komisarja Združenja gledaliških igralcev v Rimu je bil imenovan slavniti italijanski tenorist Benjamin Gigli.

Svoje delovanje v Odesi je povečal te dni ondatni Italijanski kulturni zavod.

Posebno vrsto celulozne volne, v kateri so vlakna votla v obliki cevke, so iznašli v Nemčiji.

115 letni brivec Dos Santos opravlja še vedno svojo obrt v nekem severnem portugalskem mestecu.

2.207.000 državnih nastavlencev imajo Združene ameriške države.

V 300 m globoko jamo pod zemljo so spravili narodni muzej iz egiptovskega Kaira.

V Severni Afriki je bil ubit angleški brigadni general Vogel.

Veliko razstavo italijanskega obrtništva so odprli 18. novembra t. l. v bolgarski Sofiji.

10.000 žrtev je zahtevala te dni velika morska poplava v indijski pokrajini Bengala.

Mnogo mrtvih in ranjenih je zahtevala železniška nesreča 14. novembra v Applefortu v angleški škofiji Berks; ekspresni vlak je trčil v tovornega.

Bolgarski kruh vsebuje sedaj 45% krušne, 35% koruzne in 20% ječmeneve moke.

Za 50% so zvišali vse potniške cene na bolgarskih železnicah.

Okrog 38 milijonov hl vina bo pridelala letos Italija.

Madžarska divjačina

Ostra zima leta 1939-40 je napravila med divjačino na Madžarskem nemalo škodo. Število jerebice je v mnogih madžarskih pokrajinah nazadovalo kar za 80%, zato je odstrel še vedno prepovedan. Fazani so lansko zimo prestali bolje, vendar se je tudi njih število skrčilo. Pač pa so se zelo razmnožili zajci, srne, jeleni in divji prašiči. Madžarska izvažala precej divjačine, posebno v nevtralne države.

Konjem plombirajo zobovje

V nemški vojski so začeli na pobudo strokovnjakov z nego zobovja pri vojaških konjih. S pomočjo novega orodja je nega zobovja vojaških konj zelo olajšana, saj lahko konjem vrtajo zobovje s pomočjo majhnega elektromotorja. Trdijo, da se zdaj tudi najbolj občutljivi konji radevolje podvržejo zdravljenju zobovja.

Pes ga je aretiraj

Budimpeštanski 21 letni izvozeček Janoš Molnar se je napol in je napravil v kinematografu velik škandal. Ko ga je stražnik pozval, naj pokaže legitimacijo, je potegnil Molnar nož in navelil na stražnika. Stražnik je imel s seboj dresiranega volčjaka, ki se je bliskovito vrgel na Molnarja in ga podrl na tla. Samo na ta način so mogli nasilnika ukleniti in spraviti na varno v zapor.

Rudarje obsevajo

Delo rudarjev je težko, naporno in gotovo nezavidljivo. Rudar je prisiljen delati v oščrju zemlje, kamor ne prodre noben sončni žarek. Rudarjevo telo pogreša tistega krepila, ki ga daje sonce. Zavoljo tega je potreben posebne paznje, če hočemo, da bo svoje delo lahko opravljal dolga leta in vsekoli učinkovito. Zato so v Nemčiji na predlog nekega vseučiliškega profesorja sklenili uvesti za rudarje posebna umetna obsevanja rudarjev. Prvo takšno napravo so uvedli v nekem rudniku v Poruhruju in sicer na stroške zavoda za socialno zavarovanje rudarjev. Pokazalo se je, da je novost vredna posebne pozornosti, kajti z obsevanjem se dovaja rudarjevemu telesu vitamin D, ki je

Komunizem je po svojem bistvu brezbožen in proti vsaki veri. Če Oslobojilna Fronta in njeni prijatelji govorijo drugače je to hinavska laž ali zaslepljenost.

PRAVNI NASVETI

Podaljšava odmero zgradarine za davčno leto 1943. Objavljena je odredba, ki predpisuje, da se bo davek od zgradb za davčno leto 1943 pobiral v enaki izmeri, kakor je bil odmerjen za leto 1942. Za tiste zgradbe, katerih letni dohodek se je po stanju na dan 1. decembra 1942 iz kateregakoli razloga znižal ali zvišal za najmanj 25% nasproti zadnji veljavni odmeri, ee davek odmeri iznova. Zadevne prošnje in prijave se morajo vložiti od 1. do 30. decembra 1942.

Kako se uporabljajo nove oblačilne nakaznice? Po razglašeni predpisi smejo nosovniki uporabljati po eno tretjino odrezkov z rimskimi številkami in po eno tretjino odrezkov z arabskimi številkami v vsakem naslednjih treh razdobjih: 1. od 1. novembra 1942 do 31. marca 1943; 2. od 1. aprila 1943 do 31. avgusta 1943; 3. od 1. septembra 1943 do 31. decembra 1943. Izjemoma je tudi v prvem teh razdobjih dovoljena nabava predmeta, za čigar nakup je treba po nakaznici odrezati več kot 40 ali 42 odrezkov z arabskimi številkami, ako doslej še ni bilo nobenega nakupa z uporabo arabskih števil.

Cene slanin, ki se ima oddati ob zakolu prašičev. Kakor smo že pisali se bo morala ob klanju prašičev oddati določena količina slanin. Pokrajinskemu prehranjevalnemu zavodu. Za oddano slanino je določena cena 13,50 lir za kilogram, blago brez kože.

Zavlačenje izselitve. D. L. I. Najemniku ste sodno odpovedali, ker stanovanje rabite za svojo omoženo hčer. On pa je vložil ugovore, ki so očitno vloženi samo zaradi zavlačevanja. Vprašate, kako bi brez dolgega pravedanja mogli čimprej doseči najemnikovo izselitev, ko tudi on ve, da stanovanje res rabite. — Pravedanja ne morete preprečiti, če je najemnik vložil ugovore zoper vašo sodno odpoved. Morda se bo stvar na prvi sodni stopnji končala z eno razpravo, lahko jih bo pa tudi več. Kdor bo na prvi sodni stopnji izgubil, bo lahko vložil priziv, nato pa še revizijo na vrhovno sodišče, v kolikor bi prizivno sodišče prvostopno sodbo spremenilo; če bi jo na potrdilo, pa tedaj, ako bi sporni predmet ocenilo z zneskom nad 5000 din. V vsakem primeru se pravda lahko zavleče za več mesecev, čemur ni mogoče odpomoči, ako najemnik uporabi vsa dopustna pravna sredstva.

Dedna pravica nezakonskega otroka. V. T. & Napram materi in materinim sorodnikom imajo nezakonski otroci enake pravice in tudi pravico do dedovanja, kakor zakonski. Nimajo pa zakonite dedne pravice po svojem nezakonskem očetu, kakor tudi ne po očetovih sorodnikih.

Gnojenje za hišo. H. P. Pritožujete se, ker sosed gnoji travnik za vašo hišo, tako da prihaja smrad vanjo in vprašate, ali bi se delo temu odpomoči. Po našem mnenju boste težko preprečili sosedu gnojenje travnika, ker bi bilo težko dokazati, da tako gnojenje, odnosno nastali smrad bistveno kratki uporabo vaše hiše. Saj vendar gnoj menda ne teži dolgo časa na travniku, vsaj ne v takem stanju, ki povzroča smrad. Zato bo bolje, da se zaradi tega ne razburjate. Drugače bi seveda bilo, ako bi sosed nalašč navozil gnoj pod okno vaše hiše.

Odlokitev gradbenega dovoljenja. Z. O. E. Če bi nameravana zgradba ovirala izvedbo regulacijskega načrta, vam je obična upravičena odklonila izdajo gradbenega dovoljenja in bi najbrže tudi s pritožbo ne uspeli. Spremenite svoj načrt tako, da bo v skladu z regulacijskim načrtom.

za trdnost organizma nujno potreben. Z obsevanjem bodo pri rudarjih dosegli večjo odpornost, s tem pa tudi njegovo večjo storitev pri delu.

ZA FANTE OD FARE

IZ DNEVNIKA SPORTNIKA TOMAZA

Olimpijsko leto

L. 1928. so razposlali Nizozemci velike letake, ki so vabili k olimpijskim igram v Amsterdamu. To je bil za študente športa vsekakor velik dogodek. Menda ni športnika, ki ga ne bi mikalo polovati v daljno mesto in prisostovati prireditvi, pri kateri nastopajo najboljši tekmovalci kakih 50 narodov. Olimpijske igre so v resnici mednarodni praznik, pri katerem sodelujejo malone vse države, ki se ponajajo s civilizirano in kulturo. Tu vidite izbrane atlete, vitke ali krepke, slavne telovadce, neprekosljive plavalce; vsa plemena so zastopana: belokožci, rumenokožci, črni itd.

Tudi Tomaž se je veselil potovanja na Nizozemsko. Tam bo videl Nurmija, kako bo tekmoval z najhitrejšimi tekači sveta, videl bo domačo telovadno vrsto, Šveda Borgia, ki se bo kosal v plavalnem bazenu z Japonci, Indijci, ki bodo igrali hokej na travi, slavnega španskega vratarja Zamoro v голу in še veliko, veliko takega in podobnega.

Zgodovina olimpijskih iger je bila Tomažu že dobro znana. Vedel je, da je bil to prvotno pri starih Grkih praznik žetve, ki so ga začeli praznovati v malem mestu Olimpiji približno pred 2500 leti. Takrat se niso kosali samo za rekorde in za razvedrilo gledalcem, pač pa so bile olimpijske igre sestavni del zahvalnih obredov za dobro leto. Pred velikim otarjem v Olimpiji so žrtvovali najboljše prideleke zemlje, potem pa je krenilo ljudstvo v stadion, kjer je prisostovalo teknam mladeničev. Le-ti so proslavljali svoje bogove s tem, kar je na človeku zemeljskega: z njegovo močjo in zmago na tekmah.

Kdor je bil v tekih ali v rokoborbi prvi, je prejel oljčno vejico, ki so jo odrezali z zlatim nožem na svetlem drevesu. V poznejših časih so postavljali zmagovalcem na olimpijskih igrah tudi spomenike. Sploh so jih zelo čislali in ves kraj, kjer je ta ali oni zmagovalec prebival, je bil hudo ponosen nanj. Olimpiade so prireli vsaki štiri leta. To je bil čas, ko so morale prenehati vse sovražnosti med plemeni in ko ni smelo biti vojskovanja. Stare olimpijade, ki so jih proslavljali pred 2500 leti, so se razvijale v praznike grške sloge, moči in slave. Tudi iz najoddaljenejših krajev na oni strani morja so prišli oddilniki, da so se lahko udeležili praznika edinosti grškega naroda. Prihajali so peš, na konjih, na vozovih, oni od daleč pa so pripluli na ladjah.

Tekom stoletij so sezidali v Olimpiji celo vrsto imenitnih stavb. Tu je bil tempelj, posvečen bogu Zeusu, stadion, okrašen z umetninami, konjski dirkališče, zakladnice posameznih plemen, stanovanja za duhovnike, ki so negovali večni ogenj, pa stavbe za odlične goste in za tekmovalce. Grška zgodovina nam na več mestih pripoveduje o pomembnosti olimpijskih iger ki so jih slavili skoraj tisoč let, vse do propada nekdanje grške moči in do zatona njihove cvetoče kulture. Z ob časa je porušil imenitne stavbe, reka Kladeos pa, ki teče skozi Olimpijo, je naplavila čez ruševine zemljo in kamenje.

V preteklem stoletju pa, ko je svetelo zanimanje za staro grško kulturo, so se podali v Olimpijo znanstveniki, ki so začeli z izkopavanjem. Že desetletja kopljejo na ruševinah in so odkrili doslej že velik del zgradb, odnosno njih temeljev in ostankov, o katerih nam poroča zgodovina.

L. 1894. je sprožil francoski baron de Coubertin misel, da bi začeli narodi sveta spet s proslavami olimpijskih iger. Vsaka štiri leta naj bi se sestali najboljši tekmovalci in se pomerili za svetovno prvenstvo. Vsi narodi naj bi sodelovali, to naj bi bil postal praznik mednarodnega zблиževanja. Od začetka ni šlo lahko, zakaj baron Coubertin je naletel na mnogotere ovire. Končno pa je le uspel in dve leti pozneje so praznovali v Atenah prve sodobne olimpijske igre. Coubertin, ki je dobera proučil kulturni pomen in umetniško obliko nekdanjih prireditev v Olimpiji, je sestavil tudi podoben obrednik za proslavo olimpijad po starem vzoru. Sestavlja je točen spored svečanega odpravljanja iger, spored tekmovalstva, vsebino

olimpijske zaprisege in podobno. Udeležiti se jih smejo le tisti tekmovalci, ki niso na slabem glasu in ki niso še nikoli tekmovali za denarne nagrade. Tisočeri golobi, ki jih spuščajo pri odpravljanju olimpijskih iger, spominjajo na misel miru in mednarodnega zблиževanja; ogenj, ki gori na olimpijskem stolpu, je simbol nekdanjega žrtvenika v templju; maratonski tek, v katerem tekmujejo najzmogljivejši tekači na 42 km, je v počastitev onega neznanega junaka, ki je tekkel po bitki na Maratonu v Atene, da bi sporočil veselo novice o zmagi. Legenda o tem tekaču pripoveduje, da je vso pot tekkel, ko pa je prišel do mestnih vrat, je zaklical: »Radujte se, zmagali smo! in se zgrudil mrtve.

O tem in podobnem so se razgovarjali študentje, ko so se veselili na potovanje v Amsterdam, k proslavi III. olimpijade po svetovni vojni.

V rožah je zdravie

Rabarbara, raven — sheum officinale sicer ni naša rastlina, ampak je prišla iz Azije, a ker se je pri nas že močno udomačila, je prav, da jo omenimo. Rabarbaro sade zaradi okusnih pomladanskih listnih pecljev, ki so znani kot izborna zelenjava. Ponekod pa jo vzgajajo le kot zdravilno zel.

V zdravilstvu rabimo listne peclje, ki jih nabiramo spomladi, in korenine, ki jih kopljejo v jeseni. Korenine, stare 6-8 let, izkopljejo, olupimo (a ne umijemo), jih razrežemo v koščke in nanizamo na nitke, da se lepo posušijo. Posušene korenine lahko zdrobimo, da dobimo rabarbarin prašek.

To silno staro in odlično zdravilno rastlino omenja že Dioskurides in se je ohranila kot ena izmed najboljših zdravilnih rož prav do danes.

Notranje rabimo rabarbaro kot milo delujoče odvajalno sredstvo (drihtilo) brez zlih posledic. Za dritilo jemljemo prašek 1-3 g, ali pa skuhamo čaj iz iste količine. Vendar se moramo tu zavedati, da bi večkratno uživanje rabarbarinega odvajalnega sredstva imelo baš nasproten učinek, da bi torej nastopilo zaprtje. Zaradi tega se priporoča, da rabimo rabarbaro le z drugimi močnejšimi čistilnimi sredstvi, da se omilijo razne nevednosti in bolečine, ki spremljajo vsako odvajanje.

Ker ima rabarbara dvojni učinek, da zapira in odvaja, jemljemo proti driski po eno nožovo konico praška.

Manjše količine po eno do tri desetinke grama dnevno jemljemo trikrat na dan kot okrepujoče sredstvo za želodec. Z isto količino pospešujemo prebavo, zdravimo črevesni in želodčni katar, bolezen jeter in vranice. Ta množina ustavlja tudi krvavenje. V odvajalni čaj rabarbarinih korenin damo čim več sladkorja.

Namesto praška in čaja lahko rabimo rabarbarin izvleček ali pa tinkturo.

Rabarbarin sirup: deset delov očiščene, olupljene in zrezane korenine močimo 12 ur v 70 delih vode, ki ji dodamo nekoliko kalijevega karbonata. Po tem času vodo odcedimo, prevremo in filtriramo ter ji vkuhamo toliko sladkorja, da je sirup gosto

Vljudno prosimo cenj. bralce, da blagovolijo v krajih, kjer ni zastopnikov, ki bi nabirali naročnike za »Slov. koledare oziroma za »Slov. knjižnico«, izbrati iz vrst naročnikov našega lista primerno osebo, ki bo naročila na omenjene publikacije zbirala in jih pravočasno nam dostavila. Ker bo tisk koledarja zaključen okrog sv. Miklavža, je treba z zbiranjem naročnikov pohiti.

tekoč. Sirup je zelo milo odvajalno sredstvo, ki deluje brez bolečin in nevarnih posledic.

Proti želodčnim kataram, zlatenci in zaprtju jemljemo dnevno po eno žličko sledečega zdravila: 15 g praška rabarbarove korenine, ki ga še presujemo, 15 g žgane magnezije, 60 g dvojnoodlikovega kislega natrona in 60 g mlečnega sladkorja dobro zmešamo in shranimo v zaprti steklenici s širokim vratom.

Tinkturo napravimo, če možemo rabarbarino korenino v dobrem vinem ali navadnem žganju. Zdravila vzamemo proti zaprtju po en kozarec dnevno. Seveda se smejo zdraviti s tinkturo samo odrasle osebe. Tinktura z janečevno vodo je dobro zdravilo proti kolcanju, proti odvisni želodčni kislini, zgagi in netočnosti.

Iz stebel rabarbare skuhamo kompot ali pravimo dobro vino, ki draži in vzpodbuja prebavo k večji delavnosti. V večji količini pa učinkuje tudi vino iz stebel kot odvajalno sredstvo.

Liste rabarbare kuhajo ponekod kot dobro živilo, vendar to ni priporočljivo, ker vsebujejo ti mnogo oksalne kisline, ki ubikujejo na naše telo, posebno še v večjih množinah, kot strup.

Ljudje, ki bolehalo na želodcu, naj pijejo mrzlo vodo stebel rabarbare. V ta namen skuhamo stebila rabarbar, odlijemo vodo, ki ji dodamo sok ene limone in sladkorja.

Rabarbarino vino iz korenine: kozarec praška korenine, razrezan olupke pomaranče, žlico kardamona, dva kozarca sladkorja v prahu in en liter močnega, dobrega vina. Vse skupaj dobro zmešamo in pustimo vsaj 48 ur na miru. Nato precedimo vse skupaj skozi platneno krpo in vino shranimo. To vino pijemo po kozarčkih pri zgoraj omenjenih boleznih.

Miklavževo darilo

v naših družinah ni popolno, če ni vmes

DRUŽINSKE PRATIKE

s podobo sv. Družine. Razveselili boste z njo staro in mlado. Branja željna mladež ima posebno ugodno priložnost za tekmo pri reševanju bogato nagradne uganke. Starši in prijatelji segajte po Pratikah, dokler traja zaloga!

Mali oglasnik

Pristojbina za male oglase se plačuje naprej.

Smrekovo črešlo

Iepo, zdravo suho in jeziče kupi vsako količino cenjarna Lavrič Lj., št. Vid pri Stični, Ljubljana.

Prodaj kravo

Londarska steza št. 10 poleg »Ljudskega doma«.

Žimo za modroce

vseh kvalitet kupite vedno najceneje direktno pri Milan JAGGER, mehanika predilnica žime. Kupujem vsako količino predvaja po najvišji dnevni ceni. Trgovina: Sv. Petra cesta št. 17; predilnica: Fužine.

Stadion v Šonanu

Prejšnji angleški trdnjavi Singapuru so Japonci dali ime Šonan. V tem mestu hočejo že prihodnje leto zgraditi ogromen stadion. Zgrajen bi bil na prejšnjem konjskem dirkališču in bo veljal več milijonov jenov. Stadion bo dovolj obsežen tudi za tako imenovane vse azijske igre, ki so vsakokratna največja športska prireditve na Daljnem vzhodu.

»Domoljub« stane 24 lir za celo leto, za inozemstvo 30 lir. — Dopise in spise sprejema uredništvo »Domoljuba«, naročniki, interate in reklamacije pa uprava »Domoljuba«. — Oglasi se zaračunajo po posebnem ceniku. — Telefon uredništva in uprave: št. 40-04. Izdajatelj: dr. Gregorij Pečjak. — Urednik: Jože Košček. — Za Ljudsko tiskarno: Jože Kramarič.